

K Z O M U N I A K Ń A T
B A D A Ń

Warszawa, grudzień 2013

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/172/2013

**OPINIE NA TEMAT SZCZEPIEŃ
OCHRONNYCH DZIECI**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Polacy są, generalnie, przychylnie nastawieni do szczepień ochronnych dzieci – zdaniem zdecydowanej większości badanych (79%), szczepienie dzieci powoduje więcej dobrego niż złego. Ponadto wśród ankietowanych dominuje przekonanie, że dzięki szczepieniom wiele groźnych chorób praktycznie nie występuje (82%), a ta forma profilaktyki jest najskuteczniejszym sposobem ochrony dzieci przed poważnymi chorobami (79%).

- ▶ Dwie piąte ankietowanych (40%) uważa, że szczepienia są promowane nie dlatego, iż są rzeczywiście potrzebne, lecz dlatego, że leży to w interesie koncernów farmaceutycznych, i taka sama liczba respondentów (39%) nie zgadza się z tym poglądem.

- ▶ Prawie trzy czwarte dorosłych Polaków (73%) jest zdania, że przynajmniej część szczepień powinna być obowiązkowa, natomiast niemal co czwarty (23%) opowiada się za ich całkowitą dobrowolnością. Jedynie bardzo nieliczni ankietowani (4%) nie mają zdania w tej sprawie.

Problematyka szczepień ochronnych dzieci pojawia się co jakiś czas w dyskusji publicznej. Zwolennicy szczepień argumentują, że stanowią one najskuteczniejszy sposób ochrony przed niebezpiecznymi chorobami, a dzięki nim wiele groźnych chorób praktycznie nie występuje. Podkreślają, że szczepionki podlegają licznym kontrolom i są w gruncie rzeczy bezpieczne, a ryzyko poważnych powikłań poszczepiennych jest nieporównywalnie mniejsze niż ryzyko powikłań związanych z chorobami zakaźnymi, którym te szczepionki zapobiegają¹.

Przeciwnicy szczepień na ogół twierdzą, że dzieci w pierwszych miesiącach i latach życia otrzymują za dużo szczepionek. Kwestionują oni bezpieczeństwo szczepionek, powołując się zarówno na błędy po stronie przemysłu farmaceutycznego, jak i na długą listę tzw. niepożądanych odczynów poszczepiennych². Często w tym kontekście pojawia się zarzut, że szczepienia są promowane nie dlatego, iż są rzeczywiście potrzebne, lecz dlatego, że leży to w interesie koncernów farmaceutycznych.

To tylko niektóre argumenty zwolenników i przeciwników szczepień. W jednym z naszych ostatnich sondaży zapytaliśmy badanych, co sądzą na temat szczepień ochronnych dzieci³. Jaki stosunek do szczepień mają Polacy? Czy uważają, że powinny być one obowiązkowe, czy też dobrowolne?

POSTAWY WOBEC SZCZEPIEŃ OCHRONNYCH DZIECI

Przedstawiliśmy badanym szereg opinii, często prezentowanych w dyskusji na temat szczepień ochronnych dzieci i poprosiliśmy o ustosunkowanie się do nich.

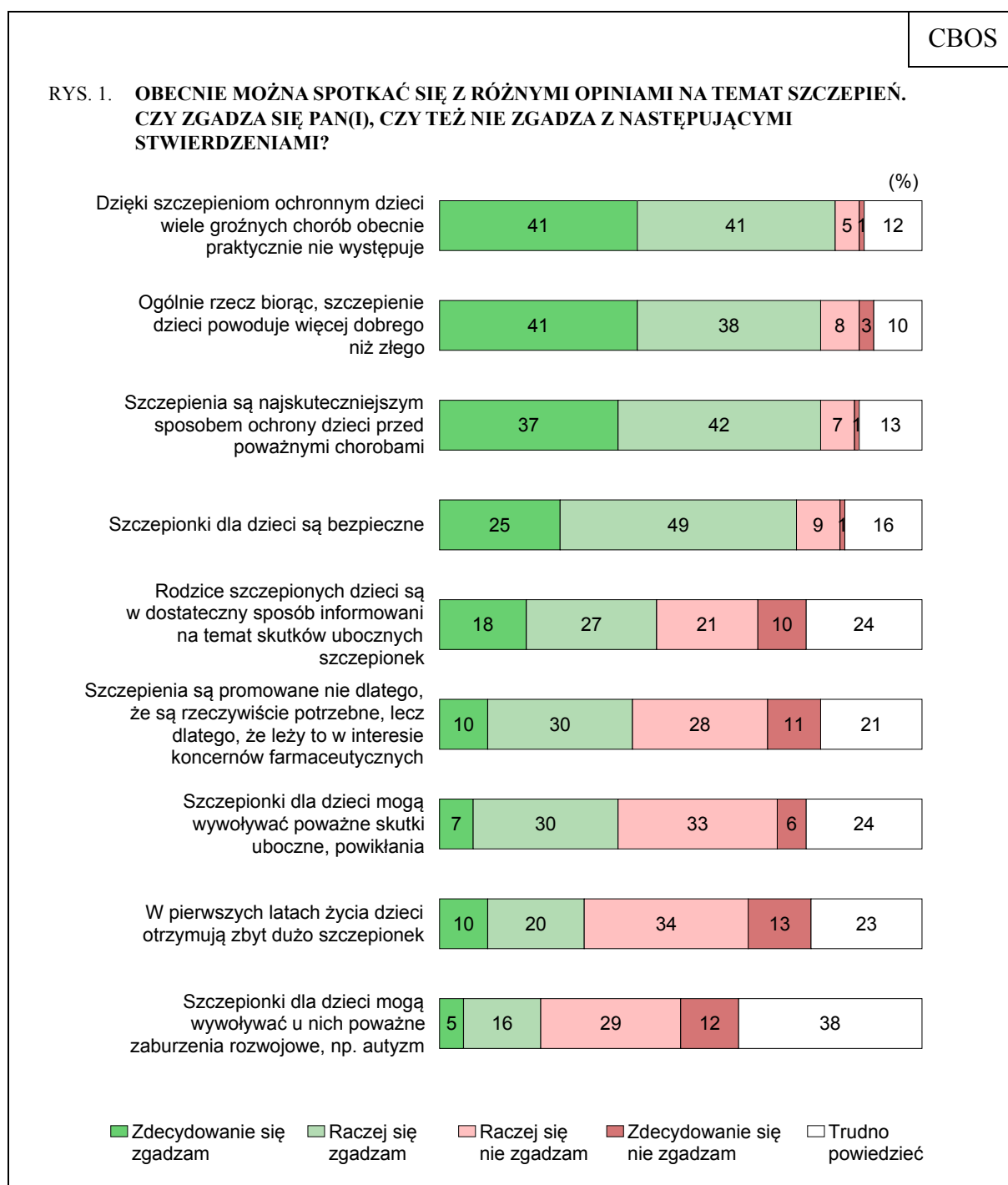
Polacy mają, generalnie, pozytywny stosunek do szczepień ochronnych dzieci. Zdaniem zdecydowanej większości badanych (79%), szczepienie dzieci powoduje więcej dobrego niż złego. Ponadto wśród ankietowanych dominuje przekonanie, że dzięki szczepieniom wiele groźnych chorób praktycznie nie występuje (82%), a ta forma

¹ <http://szczepienia.pzh.gov.pl/main.php?p=2&id=85&sz=275>

² http://www.mz.gov.pl/wwwfiles/ma_struktura/docs/zalacznik1__2nepidemiolog_1122010.pdf

³ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (282) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 7–14 listopada 2013 roku na liczącej 990 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

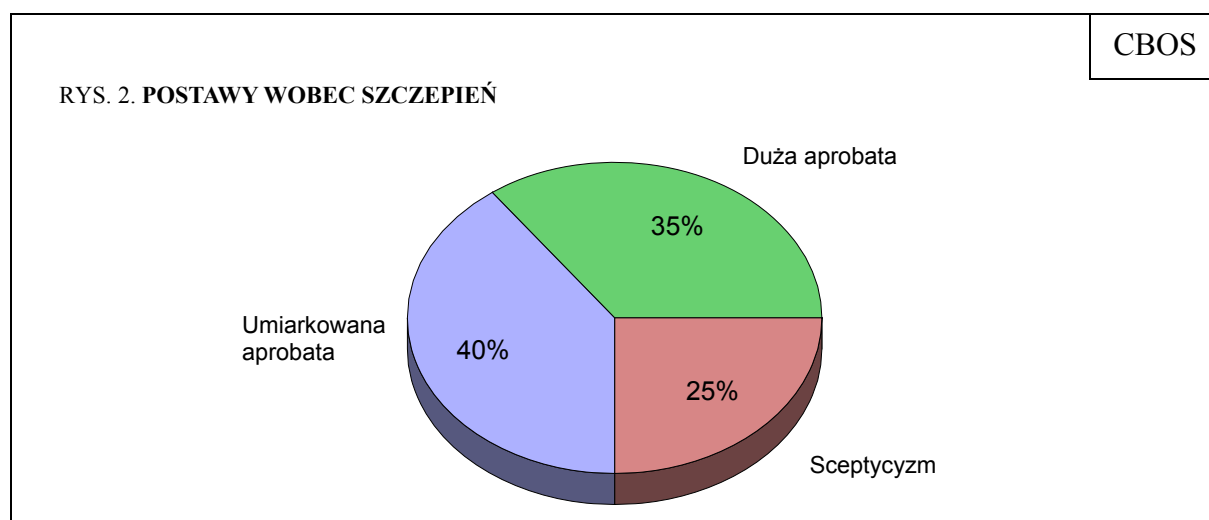
profilaktyki jest najskuteczniejszym sposobem ochrony dzieci przed poważnymi chorobami (79%). Trzy czwarte badanych (74%) uważa, że szczepionki dla dzieci są bezpieczne, jednak blisko dwie piąte (37%) sądzi, że mogą powodować poważne powikłania, a co piąty respondent (21%) jest zdania, że mogą one wywoływać poważne zaburzenia rozwojowe u dzieci, np. autyzm. Należy dodać, że prawie połowa badanych (45%) deklaruje, iż rodzice szczepionych dzieci są w dostateczny sposób informowani na temat skutków ubocznych szczepionek, a przeciwny pogląd wyraża znacznie mniejsza grupa ankietowanych (31%).

Opinia, że w pierwszych latach życia dzieci otrzymują zbyt dużo szczepionek, podzielana jest przez mniejszość respondentów (30%), natomiast niemal połowa badanych (47%) nie zgadza się z tym poglądem.

Dwie piąte ankietowanych (40%) uważa, że szczepienia są promowane nie dlatego, iż są rzeczywiście potrzebne, lecz dlatego, że leży to w interesie koncernów farmaceutycznych, i niemal taka sama liczba respondentów (39%) nie zgadza się z tym stwierdzeniem.

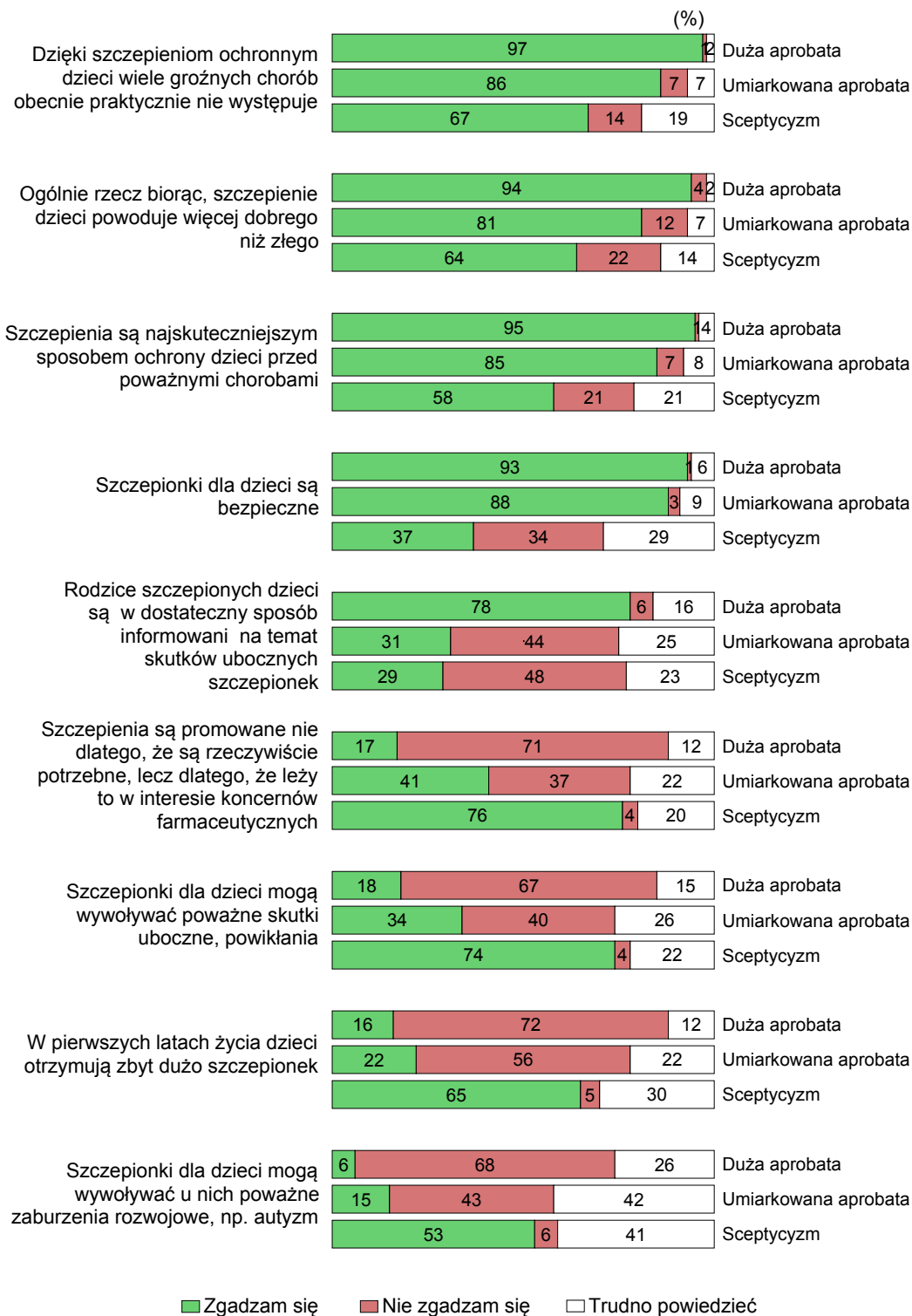
W celu wyodrębnienia różnych postaw wobec szczepień, zastosowana została analiza skupień⁴. W jej wyniku ogół badanych został podzielony na trzy grupy skupiające ankietowanych o zbliżonych poglądach.

Pierwsza z nich obejmuje 35% ankietowanych, którzy mają bardzo pozytywny stosunek do szczepień ochronnych dzieci. Niemal wszyscy spośród nich uważają, że dzięki szczepieniom wiele groźnych chorób praktycznie nie występuje, że ta forma profilaktyki powoduje więcej dobrego niż złego, stanowi najskuteczniejszy sposób ochrony przed poważnymi chorobami i że szczepionki dla dzieci są bezpieczne. Zdecydowana większość tej grupy jest zdania, że rodzice szczepionych dzieci są w dostateczny sposób informowani na temat skutków ubocznych szczepionek. Jednocześnie stosunkowo rzadko wypowiadają się oni o szczepieniach negatywnie: że są one promowane głównie dlatego, iż leży to w interesie koncernów farmaceutycznych, że w pierwszych latach życia dzieci otrzymują zbyt dużo szczepionek oraz że mogą one wywoływać poważne powikłania lub skutki uboczne.

⁴ Zastosowano metodę k-średnich.

RYS. 3. OBECNIE MOŻNA SPOTKAĆ SIĘ Z RÓŻNYMI OPINIAMI NA TEMAT SZCZEPIEŃ. CZY ZGADZA SIĘ PAN(I), CZY TEŻ NIE ZGADZA Z NASTĘPUJĄCYMI STWIERDZENIAMI?

W drugiej grupie, liczącej 40% ankietowanych, znaleźli się respondenci mający również przychylnie nastawienie do szczepień, lecz podchodzący do nich z trochę mniejszą aprobatą niż przedstawiciele pierwszej grupy.

Natomiast trzecia grupa, obejmująca 25% badanych, cechuje się stosunkowo dużym sceptycyzmem wobec szczepień ochronnych dzieci. Wprawdzie większość ankietowanych do niej należących jest skłonna uznać, że szczepienie dzieci powoduje więcej dobrego niż złego, że dzięki szczepieniom ochronnym wiele groźnych chorób praktycznie nie występuje i że szczepienia stanowią najskuteczniejszy sposób ochrony przed poważnymi chorobami, lecz większość tej grupy uważa również, że szczepienia promowane są głównie dlatego, iż leży to w interesie koncernów farmaceutycznych, że w pierwszych latach życia dzieci otrzymują zbyt dużo szczepionek i że mogą one wywoływać poważne skutki uboczne.

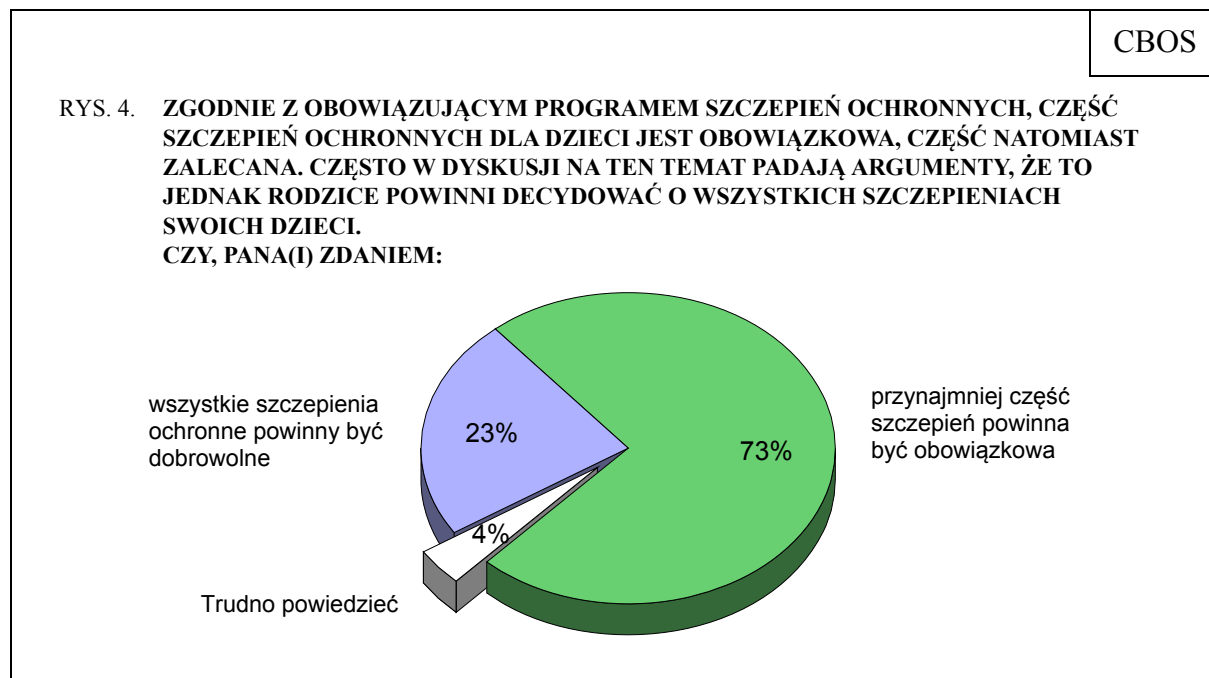
Zmienne społeczno-demograficzne tylko w niewielkim stopniu różnicują stosunek do szczepień. Zauważyć można, że sceptyczne nastawienie do tej formy profilaktyki wyrażają przede wszystkim mieszkańcy największych, ponadpółmilionowych miast (36%), a także w niewielkim stopniu osoby starsze wiekiem – powyżej 65 roku życia (30%). Z kolei badani podchodzący z dużą aprobatą do szczepień stosunkowo rzadko (24%) rekrutują się spośród mieszkańców największych miast.

Warto prześledzić, jak kształtują się postawy wobec szczepień ochronnych wśród badanych mających dzieci w wieku do 19 roku życia (zgodnie z kalendarzem szczepień, obowiązkowe szczepienia obejmują dzieci i młodzież do 19 roku życia lub do ostatniego roku nauki w szkole), których kwestia ta najbardziej dotyczy. Okazuje się, że postawy rodziców dzieci w tym wieku nie różnią się w zasadzie od postaw w całym społeczeństwie (sceptyczne nastawienie wobec szczepień ma 27% rodziców dzieci w wieku do 6 lat, 23% rodziców dzieci w wieku od 7 do 15 lat i 21% rodziców dzieci w wieku od 16 do 19 lat).

CZY SZCZEPIENIA OCHRONNE POWINNY BYĆ OBOWIĄZKOWE?

Interesowało nas również, czy, zdaniem badanych, szczepienia ochronne dzieci powinny być dobrowolne, czy też obowiązkowe. W różnych krajach europejskich stosowane są różne rozwiązania. W Polsce, zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych, część szczepień ochronnych dla dzieci jest obowiązkowa, a część zalecana.

Prawie trzy czwarte dorosłych Polaków (73%) jest zdania, że przynajmniej część szczepień powinna być obowiązkowa, natomiast blisko co czwarty (23%) opowiada się za ich całkowitą dobrowolnością. Jedynie bardzo nieliczni ankietowani (4%) nie mają zdania w tej sprawie.

Za całkowitą dobrowolnością szczepień ochronnych dzieci częściej opowiadają się mężczyźni niż kobiety (26% wobec 19%), a także badani gorzej wykształceni – takie stanowisko wyraża prawie co trzeci badany z wykształceniem podstawowym (31%) i zaledwie co szósty z wykształceniem wyższym (17%). Ponadto przekonanie, że wszystkie szczepienia ochronne powinny być dobrowolne, jest bardziej powszechne wśród mieszkańców wsi i mniejszych miejscowości, niż wśród mieszkańców największych, ponadpółmilionowych miast (14%). Zaznaczyć należy, iż rodzice dzieci do 19 roku życia, których problem szczepień dotyczy najbardziej, mają poglądy na temat dobrowolności szczepień bardzo zbliżone do opinii panujących wśród reszty społeczeństwa.

Zauważyć można ponadto, że opinie na temat dobrowolności szczepień w istotny sposób różnicuje ogólne nastawienie do nich. Jedynie co dziesiąty badany (11%) wyrażający dużą aprobatę dla szczepień i co piąty (19%) wyrażający umiarkowaną aprobatę opowiada się za całkowitą dobrowolnością szczepień. Natomiast wśród ankietowanych sceptycznie nastawionych do tej formy profilaktyki ponad dwie piąte (44%) uważa, że wszystkie szczepienia ochronne dzieci powinny być dobrowolne.

Tabela 1

Stosunek do szczepień	Zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych, część szczepień ochronnych dla dzieci jest obowiązkowa, część natomiast zalecana. Często w dyskusji na ten temat padają argumenty, że to jednak rodzice powinni decydować o wszystkich szczepieniach swoich dzieci. Czy Pana(i) zdaniem:		
	przynajmniej część szczepień ochronnych powinna być obowiązkowa	wszystkie szczepienia ochronne powinny być dobrowolne	trudno powiedzieć
	w procentach		
Duża aprobata	88	11	1
Umiarkowana aprobata	79	19	2
Sceptycyzm	50	44	6
Ogół	73	23	4

Kolejnym wskaźnikiem postaw wobec szczepień mogą być decyzje o rezygnacji z obowiązkowych szczepień swoich dzieci. Wszystkich rodziców biorących udział w sondażu zapytaliśmy, czy kiedykolwiek zrezygnowali z obowiązkowego szczepienia swojego dziecka. Pomimo wyrażanego przez pewną część badanych sceptycyzmu wobec tej formy profilaktyki, tylko niespełna 2% rodziców zadeklarowało, że zdarzyła im się taka sytuacja. Jako powód rezygnacji najczęściej podawali oni zły stan zdrowia dziecka w wyznaczonym terminie szczepienia, a zupełnie sporadycznie deklarowali, że rezygnacja ta wynikała z zaniedbania, przekonania, że szczepienie jest niepotrzebne bądź też że może ono zaszkodzić dziecku.

Generalnie, można powiedzieć, że Polacy mają przychylne nastawienie wobec szczepień ochronnych dzieci – zdecydowana większość badanych uważa, że powodują one więcej dobrego niż złego, są bezpieczne, stanowią najskuteczniejszy sposób ochrony przed poważnymi chorobami i dzięki nim wiele groźnych chorób praktycznie nie występuje.

Wprawdzie większość badanych ma pozytywny stosunek do szczepień, lecz niemała grupa respondentów – co czwarty ankietowany – odnosi się dosyć sceptycznie do tej formy profilaktyki. Wśród nich dominuje przekonanie, że szczepienia są promowane nie dlatego, że są rzeczywiście potrzebne, lecz dlatego, iż leży to w interesie koncernów farmaceutycznych. Większość tej grupy uważa ponadto, że w pierwszych latach życia dzieci otrzymują zbyt dużo szczepionek, które mogą wywoływać poważne powikłania.

Opracowała
Małgorzata OMYŁA-RUDZKA